

del cielo; á nuestra común acción vaya unida, Venerables Hermanos, la plegaria general, constante, fervorosa, que haga dulce violencia al Corazón de Dios y le vuelva propicio á nuestra Italia, librándola de esa plaga que sería la más terrible de todas: la pérdida de la Fe. Pongamos de mediadora cerca de Dios á la gloriosísima Virgen María, la invicta Reina del Rosario, que tanto poder tiene sobre las fuerzas del infierno y tantas veces ha hecho sentir á Italia los efectos de su maternal predilección. Recurramos á los Santos Apóstoles Pedro y Pablo, que conquistaron para la fe esta tierra bendita, que santificaron con sus esfuerzos y bañaron con su sangre.

Recibid, entre tanto que llega la ayuda que pedimos, en muestra de Nuestro especialísimo afecto, la Apostólica bendición, que desde lo íntimo de Nuestra alma os enviamos á vosotros, Venerables Hermanos, á vuestro clero y al pueblo italiano.

Dado en Roma, cerca de San Pedro, el quince de Octubre de mil ochocientos noventa, año decimotercero de nuestro Pontificado.

LEON PAPA XIII.

EPISTOLA ENCYCLICA
ad Episcopos, clerum et populum Italiae.
LEO PP. XIII
VENERABILES FRATRES
SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM

Apostolici Solii celsitudine, ubi Nos ad prospiciendum salutem omnium populorum divina Providentia posuit, in Italia, cuius in sinu Deus Vicarii sui sedem, singularis ac praecipui amoris actu collocavit, et unde nihilominus multiplices Nobis, eaque gravissimae moeroris causae proveniunt, noster saepenumero se liget obtulus. Haud equidem personales offensionae, privationes, libertatis, quietis atque regiminis sacrificia, praesent rerum conditione Nobis imposita, Nos contristant, neque iniuriae ac ludibria, quae procaecibus scriptis praelo impressis, in Nos quotidie iacendi plena quisque frui potestate. Si de nostra tantummodo Persona ageretur, et nisi ruina praee oculis versaretur, quem Italiae, Fide sancta periclitanti, imminere conspicimus, silentio perferremus offensionas, dicere gestientes et Nos, quod unus ex praeclarissimis Praedecessoribus nostris de se scribebat: «Si terrae meae captivitas per quotidiana momenta non exeresceret, de despectione mea atque irrisione laetus stacerem.» S. Greg. M. Ep. ad Maurit. Imperat. Sed praeter quam quod de libertate dignitateque S. Sedis res est, ipsa Religio et salus agitur universae Nationis, et quidem talis Nationis, quae a primis ipsis Ecclesiae temporibus Fidem Catholicam laeta excepit, samque semper sollicito custodivit.

Quod incredibile videtur, et tamen verum est, eo devenimus, ut a Nobis huic nostrae Italiae Fidei amissio metuenda sit. Saepius ad arma conclamavimus, ut periculum adverteretur sed nequaquam ideo satis Nos fecisse arbitramur.

Urgentibus continuis ac semper ferocioribus aggressibus, validiorem Officii nostri conscientiam, quae ad vos, Venerabiles Fratres, vestrum Clerum, Italumque populum iterum alloquendos extimulat, intime persentimus, Quoniam inducias non facit hostis, ideo nec Nobis, nec vobis si ere licet, aut esse otiosis, qui Religioni populorum nostris curis conceditorum tuendae Custodes ac Vindices, Pastores atque Execubiae Gregis Christi constituti sumus, pro quo ad vitae ipsius periculum, si opus sit, subeundum, nedum ad cetera omnia emittenda, praesto nos esse oportet.

Nova haud quaquam loquimur facta; enim quae acciderunt, non immutantur; deque ipsis alias, prouti opportuna sese obtulit occasio, ex officio disserimus. At vero hic volumus ea quodammodo summam colligere et quasi compendiose digerere, ut quae exinde profuunt consecraria ad omnium eruditionem opportune deducantur. Huiusmodi facta minime dubia sunt aut controversa, quae meridiana luce fulgente contigerunt; et quidem haud sene distincta, sed ita invicem connexa, ut in sua ipsorum serie quoddam systema, cuius ipsamet sint, quaedam ad effectum tractatio atque explicatio, evidentissime prodant. Novum profecto systema non est, sed omnino nova audacia, rabies, rapiditas, qua illum ad effectum continenter adduci conspiciamus.

Hoc est iamdu praeconeptum sectarum propositum, quantum opere compleendum, quod hodie in Italia evolvitur, praesertim quod ad Ecclesiam pertinet, atque Catholicam Religionem; eo quidem consilio ultimo ac notissimo, ut eam, si fieri possit, funditus evertant.

Hodie de Sectis, quae massonicae appellantur, quaestio institui supervacuum est: iam lata est sententia: scopi, adminicula, dogmata, actus, omnia compta sunt, atque ita certa, ut de iisdem controversia nulla esse possit. Satanae, cuius eae instrumenta sunt, spiritu pervasae, in Christum Iesum et ab eo institutam Ecclesiam mortali atque implacabili odio, sicut eorum inspirator diabolus, adeo exardescunt, ut, quod possunt, eam labefactare, aut saltem commpedire conentur. Id bellum praesenti tempore, magis quam alibi in Italia geritur, ubi Catholica Religio alius radices egit, maxime vero in hac Urbe Roma, ubi catholicae unitatis centrum et caput est, et ubi sedet universalis Ecclesiae Pastor et Magister.

Variae huiusce belli phases a primis ipsis memoria repetere iuvat. Primo quidem coeptum est ab evertendo, sub politica specie, civili Romanorum Pontificum Principatu: sed huius aversio in eorum, qui eiusdem sectae Duces reapse sunt, secretis consiliis, postmodum manifesto declaratis, ad supremam ipsam eorumdem Romanorum Pontificum spiritualem potestatem pessumdandam, aut saltem vinculis constrictam servituti subiciendae inservire debet.

Et ne cui dubium superesset, quoniam reipsa istorum consilia spectarent, illico religiosorum Ordinum suppressio successit, qua evangelici Operarii, qui sacris obeundis Ministeriis, religiosae assistentiae huic S. Sedi exhibendae, fidei inter Infideles propagandae destinantur, sunt valde numero imminuti.

Deinceps ad militiam subeundam etiam iuvenes clerici, lege lata, compulsi sunt, necessario exinde consequentibus multis, iisque gravibus, obstaculis delectui Clericorum habendo, ad convenientem Cleri etiam saecularis constitutionem perficiendam, infestis. Manibus praeterea in ecclesiasticum patrimonium vioenter admotis, illud partim fisco prorsus adjudicatum fuit; partim vero, enormissimis tributis impositis, summo re tenetum eo quidem consilio, ut ad

egestatem redigeretur Clerus et Ecclesia, atque ut ista iis privaretur adminiculis, quibus ad vivendum, insitutaque ac pia Opera in divini sui Apostolatus subsidium promovenda in terris eget. Id ipsimet Massonicae addicti aperte proclamarunt: «Ad minuendum moralem Cleri, et Clericalium, ut aiunt, societatum in populos influxum unica, apprime efficax, adhibenda ratio est, Clericos bonis omnibus exhaurire, atque ad extremam inopiam redigere».

Caeteroquin ipsa civilis Dominatus actio ad religiosum atque Christianum characterem ab Italia natione delendum lecta per se continenter dirigitur. Ab legibus et ab omni Officialis (quam vocent) vitae actu, quaevis inspiratio aut idea religiosa generaliter et constanter excluditur, nisi forte etiam directe oppugnetur: quaevis publica Fidei et pietatis catholicae manifestatio aut inhibetur, aut speciosus ob causam sexcentis modis impeditur.

Familias submotae eorum basis est, ac religiosa constitutio, Matrimonio, quod civile vocant, prolemto; et instructione scholastica imposita, quae a primis ipsis literarum rudimentis usque ad supremas in Archigymnasiis audiendas praecipiones omnino laica praecipitur; ex quo id procul dubio evenient, ut novae generationes, quantum ad civilem Dominatum spectat, sine ulla Religionis idea, primis ac praecipuis suorum erga Deum Officiorum notionibus prorsus destitutae succrescere fere adigantur.

Hoc enim vero est securum ad radicem arboris admoveere, nec alia via sive universalior, sive efficacior hac excogitari posset ad ipsam hominum societatem, familias, singulos denique cives ab morali Ecclesiae et sanctae Fidei influxu removendos. «Moralem Cleri, id est Catholicae Ecclesiae, in populos auctoritatem ab imis radicibus, atque ex ipsis socialis vitae fontibus, schola videlicet et familia, funditus evellere, axioma est ad massonicae Sectae scriptoribus authenticae declaratum.

At enim, quispiam fortasse oggeret, id non in Italia tantummodo accidit, sed quoddam systema gubernit est, cui se generaliter omnes civiles Dominatus accommodant. Sed hoc, Nos respondemus, minime destruit quod de massonicae Sectae in Italia consistentis consiliis actibusque asserimus; imo potius confirmat, Utique eiusmodi systema, ubicumque eadem Secta suam impiam ac nefastam actionem exerit, adoptatur atque in usum deducitur; et quoniam haec Secta late diffusa est, idcirco illud systema antichristianum et ipsum late est publicis actibus applicatum. At vero ista applicatio in iis regionibus magis rapida ac magis universalis evadit, quorum Moderatores magis Sectae massonicae imperio obnoxii sunt, eiusque propensius iniqua coepta secundant.

Et, quod magnum infortunium reputamus, in hisce regionibus, praesenti tempore, et ipsamet haec nova Italia recensetur. Haud tamen hodie impio ac malefico Sectarum influxu Italia subesse coepit; sed aliquot abhinc annos istae rerum absolutissime potitae, praepotentes, eidem tyrannorum more pro suo subito dominantur.

Hic rem publicam administrandi ratio, quod ad Religionem pertinet, Sectarum votis tota apprimi favet et servit; quae quidem Sectae ut sua vota expleant, in ipsis supremis rei publicae Rectoribus fautores docilesque servos nanciscuntur. Leges, quas isti condunt, Ecclesiae affatim infestae, et consilia, quae produunt, eidem iniuriosa, primum in Sectae conventibus proponuntur, decernuntur, definitive statuuntur. Sufficit autem quocumque rem, aliquam praeseferre, etsi dubiam, contumeliae speciem aut detrimenti in Ecclesiam, ut eadem illico adscita promolaque conspiciatur.

Inter recentiora facta Codicis poenalis approbationem meminimus; ubi quod omnium maxima pertinacia contra rationes omnes oppositas omnino sancire placuit, quidem legis articuli fuerunt Clero adversi, qui in ipsiis quosdam exceptionis legem constituunt, et quod, incredibile dictu est tamquam facinora habent quosdam actus, qui Clero ipsi sacra et sancta sunt ministerii sui officia.

Lex de piis Operibus seu Institutis, qua totum christianae Charitatis patrimonium, avorum pietate et religione, sub umbra et protectione Ecclesiae, congestum, ab huius auctoritate et administratione substractum fuit, iam aliquot annis ante in massonicae Sectae conventibus proposita fuerat ac statuta, haec profecto de causa, quod ea lex novam Ecclesiae iniuriam afferre debebat, socialem eius auctoritatem minuere, magnamque Legatorum vim, impensis pro religioso cultu sustinendis destinata, absolute dirimere.

Huc accessit opus in primis huius Sectae dignum, publici videlicet monumenti erectio famoso Apostatae Nolano a massonica Secta iamdiu decreta, atque instanter promoti; denique, adiuvantibus faventibusque rei publicae Rectoribus, ad finem perducta: quae quidem Secta per eos, qui praecipui consiliorum eius interpretes reputantur, eiusdem monumenti scopum confiteri, significat omnemque palam edicere non erubuit: scopus equidem fuit, in Romanum Pontificem probrum inicere; significatio autem haec est: catholicae Fidei suffici nunc velle examinis, critices, cogitatus, et conscientiae absolutissimam libertatem; quid vero hae locutiones in huiusmodi perduellium ore sonent, probe novimus.

Ad hoc confirmandum accesserunt demum explicationes eorum, qui Italico Regimini tuendo praepositi sunt, ac publicae declarationes, quae ita adamussim sonent: «Collectatio vera nec dubia, quam rei publicae administratores probe se intellexisse gloriantur, est collectatio hinc inter Fidem Ecclesiamque, inde vero liberum examen Rationemque, omnino implacabilis. Conetur utique Ecclesiae oblucri, rationem, libertatemque cogitatus iterum compedire, et victrix consistere: quod quidem ad supremos reipublicae Moderatores attinet, se in hac collectatione pro ratione contra Fidem aperte declarant, sibi quae tomquam proprium munus attribuunt id efficere, ut Itala Dominatio sit rationis ac libertatis avidens vivaeque expressio: prohi triste munus, quod nuper in simili eventu audacissime enunciatum sudivimus.

Ex huiusmodi factis ob omnium oculos patris atque ex hisce protestatoribus palam emissis, multo evidentius perspicitur, principalem ideam; quae, quatenus Religionem attingit, rei publicae in Italia gerendae dominatur, aliam non esse, quam Sectae massonicae programma in actum usumque deducere. Quantum hac in re ab istis iam confectum sit, nemo non videt; quantum vero adhuc perficiendum supersit, probe novimus; magnaue potest certitudine praevideri, donec Italiae sortes in horum, qui sectis addicti sunt, Rectorum manibus versantur, fore ut plus minusve celeriter, pro variis rerum adiunctis, illius executio urgeatur, usque ad perfectam ipsius programmatis explicationem.

Nunc autem eorum agendi alacritas ad quosdam fines, iuxta vota iamdiu elicta, et consilia in praecipuis Sectae conventibus in Italia, utraque capitali in Ecclesiam odio inspirata, obtinendos dirigitur.

Iique sunt: «quicumque religiosae instructionis scholas abolere, ac nova Instituta erigere, in quibus vel ipsa feminea iuventus ab quavis Cleri auctoritate penitus eximatur; civilis enim Dominatus, quum atheus esse debeat, ius et officium habet, quo profecto nequeat expoliari, cor animumque civium conformandi; nec ullum Gymnasium illius inspirationi ac vigilantiae subtrahi fas est.

»Leges omnes hodie vigentes ad sartam tectam servandam absolutam civilis Societatis a qualibet Cleri auctoritate libertatem sanctitas, severissime tueri et exsequi.

»Leges, quibus Ordines quique religiosi amandantur, rigidissime observare, atque omnibus uti adminiculis, ut eadem efficaces reddantur.

»Universum ecclesiasticum patrimonium iuxta hoc iamdiu adoptatum axioma disponere: illud nimirum civili Dominatui in mancipio esse, eiusdemque administrationem ad civilem quamlibet potestatem pertinere.

»Quodlibet Ecclesiae, seu, ut aiunt, Clericali auctoritatis exercendae ius arceri a publica quavis administratione, a piis Operibus, seu Institutis, a nosocomis, a gymnasiis, a publicis consiliis, ubi Patriae sortes praedisponuntur, ab Aedemiis, a civica circulis, a quavis civium societate legitime constituta, a comitatibus (quos vocant) demum a familiis; arceri videlicet a quocumque re undique, semper: contra enim vero debet in quibuslibet socialis vitae actibus massonicae Sectae auctoritas persentiri, eaque omnium rerum domina et arbitra fieri.

»Hac ratione ad Pontificatum ipsum abolendum facile panditur via, atque ita ab implacabili capitalique adversario suo Italia libera erit, ac Roma, quae haecenus universalis Theocratiae centrum fuit, posthac laici, item universalis, regiminis centrum et caput erit; unde palam universo Mundo Magna Charta libertatis humanae proclamabitur.»

»Hae totidem sunt illius Sectae in suis consiliis, sive scripto, sive voce, authenticae declarationes, vota atque proposita.

Haudquaquam iusto plus rem amplificamus: haec est in Italia praesens, et quae futura praevideatur, Religionis conditio. Huius gravitatem dissimulare, funestus error esset. Eandem vero qualis re ipsa est agnoscere, eidem fortiter evangelica prudentia ac virtute sese opponere, indeque officia deducere, quae ipsamet Religionis conditio ab omnibus catholicis exigit, a Nobis praesertim, qui tamquam Pastores super oves vigilare debemus, et populos ad aeternam salutem adducere, est divinae Providentiae consilii servire, ac sapientiae reliquae pastoralis opus peragere.

Quod ad Nos pertinet, Apostolicum munus a Nobis exposcit, ut contra quaecumque in Religionis detrimentum vel facta sunt, vel facienda utcumque in Italia pertentatur, elata denuo voce protestemur: sacrae Ecclesiae et Pontificatus iura, quorum assertores ac tutores constituti sumus, sacra tecta quoque servare volentes, iniurias, quae ipsimet Ecclesiae ac Pontificati, in hac praecipue urbe Roma, continenter irrogantur, quaeque difficilius Nobis reddunt catholicam Ecclesiae regimen gravioremque ac prorsus indignam praesentem conditionem nostram, palam propellimus, atque universo catholico Orbi notas fecimus.

Ceterum Nos in animo nostro firmissime decrevimus ac statuimus, nihil omnino, quantum per Nos fieri poterit, omittere quod ad vivam vegetamque in medio populo Italico Fidem servandam conducere possit, eamque contra adversariorum aggressus constanter tueri.

Quapropter, venerabiles Fratres, vestrum etiam zelum, vestrumque in animas amorem appellamus, ut periculi, quod Italiae populis imminet, gravitate permoti, idonea remedia solleter conquiratis, omniaque ad illud averendum perficiatis. Nullum profecto adminiculum, quod in nostra potestate sit, negligendum: omnia verborum officia, omnes actionis industriae, totus denique spiritualium subsidiariorum gratiarumque immensus thesaurus, quem in manibus nostris Ecclesia ponit, ad Clerum probe instructum, et Iesu Christi spiritu plenum commendandum, ac Juventutem christianae edocendam, ad improba dogmata extirpanda, ad catholicam veritatem fortiter asserendam, ad characterem postremo spiritumque christianum in familiis incolumentem servandum, naviter adhibeantur oportet.

Quod vero ad populum christianum spectat, in primis opus est, de vero in Italia praesenti rerum statu, quatenus Religionem attingit, sedulo edoceri, de indole reapse religiosa colluctationis, quae in Italia contra Romanum Pontificem perfidiose geritur, ac de vero scopo, ad quem illa colluctatio constanter dirigitur, ut ipsa factorum evidenti eductus idem christianus populus conspiciat, quot quibusque modis huic Italico populo struantur insidiae, et ab avita Religione dimoveatur: sibi quoque persuadeat, quam grave periculum Italiae imminet, fore ut ipsa tamquam a laetrionibus inaeestimabili fidei thesauro expoliatur.

Infixa semel in animis hac persuasione, certique cum sint alioquin populi, sine fide impossibile esse placere Deo, atque aeternam

salutem consequi, profecto intelligent, rem agi, quae maxime, ne dicamus unice, interest; videlicet id in tuto ponere ad quod consequendum, etsi vita ipsa et sanguine slot, arctissima quisque obligatione tenetur, nisi velit aeternae infelicitatis poena mulctari. Item facile intelligunt quum in praesentia apertum bellum geratur ubique contra Ecclesiam atque internecium, imbecillis animi iudicium fore et triste probrum, castra deserere, et addere sese. Eorum quippe officium est stationem tueri, seque exporrecta fronte veros catholicos Fidei et operibus, ipsi Fidei respondentibus, ostendere; idque cum in Religionis honorem ac decus, gloriamque Summi Ducis, cuius Insignia sectantur, tum vero etiam ne maximum infortunium supremi iudicii die subeant, quod est a divino Iudice tamquam ipsi ignotos repelli, neque ut suos discipulos ab eodem agnoscere, quem palam edixisse novimus:— *Qui non est mecum, contra me est.* Matth. xi, 30.—

Sine ostentatione ac timiditate, virilis et fidentis animi speciem praesebent qui ex conscientia, qua quaeque pro certo habet, se sanctum sacrumque officium coram Deo et hominibus adimplere, profecto enascitur. Cum huiusmodi impavida Fidei professione Catholici perfectam docilitatem filialemque erga Ecclesiam amorem, sincerum in Episcopos obsequium, absolutam denique in Romanum Pontificem devotionem atque obedientiam coniungant necesse est. Intelligit tandem quam oporteat ab iis omnibus rebus abscedere, quae vel Sectarum sunt opera, vel earumdem favore atque impulsu promoventur, quia antichristiano, quo animantur, spiritu certissime contaminata sunt: ac potius catholicis operibus, societatibus atque Institutionibus ab Ecclesia benedictis, ab Episcopis et ab ipso Romano Pontifice omni ope promotis ac sustentatis, sedulo, fidenter, constanterque provehendis se dedere.

Et quoniam praecipuum, quo adversarii utuntur instrumentum est librorum per typos evulgatio, magna ex parte ab ipsis inspirata ac sustentata, ideo catholicorum est pessimis eorum in lucem editis libris atque ephemeridibus, optimos libros, optimasque ephemeridas ad veritatis defensionem [Religionis tutelam atque ad Ecclesiae iura tuenda naviter oblicere.

Item quoniam catholici cuiusque scriptoris munus est sive in libris edendis, sive praesertim in sua quisque publica ephemeride perita Sectarum consilia in aperto et propatulo ponere, Pastores sacros pro Ecclesia utiliter elaborantes coadiuvare et obsecundare, catholica quaeque opera strenue defendere ac promovere; ita et Fidelium quorumvis officium est, eorumdem librorum atque Ephemeridarum per typos evulgationem efficaci, quo possunt, modo sustentare sive indirecte, videlicet pernegato vel subtracto quovis favore libris Ephemeridibusque perversis; sive directe, videlicet collata qua quisque potest ope atque opera, ut librorum atque Ephemeridarum catholicarum evulgatio vegete ac prosperetur: qua super re nequaquam satis in Italia factum fuisse arbitramur.

Postremo documenta in duabus encyclicis Literis, quarum alteri initium est «Humanum genus», alteri vero «Sapientiae christianae» omnibus generibus Catholicis a Nobis tradita, speciatim Italiae Catholicis applicanda atque inculcanda sunt. Si quid autem in his officiis fideliter exsequendis patiendum erit, vel abdicandum, ne animum despondeant, cogitantes et memoria repetentes Christi verba: «Regnum Caelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud: Matth. XI 12; et—Qui amat patrem aut matrem..... aut filium plusquam Me, non est Me dignus: ibid. X. 37.—Demum: «Qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam. Ibid. X. 39»; Praefecto tot fortissimorum heroum, qui quovis tempore pro Christi Fide omnia Deo libenter immolarunt, praecelera exempla, ac selectiora divinae Gratiae auxilia, quae Iesu Christi iugum suave et onus leve faciunt, ad animos iisdem addendos, atque fideles athletas in hoc adeo praestanti certamine sustinendos potenter valere debent.

Hactenus praesentem in Italia rerum statum, quatenus Religionem attingit, quae nostra maximopere interest, quamque tueri, pro Apostolico, quo fungimur, munere, nostri proprium in primis, est tantummodo consideravimus. Sed operae pretium existimamus eundem considerare etiam quatenus universae Nationis et rei huius publicae bonum spectat, ut Itali sciant non uno se Religionis, sed et omnium sincerissimo ac praestantissimo Patriae amore pertrahi debere ad semet impiis Sectarum consiliis strenue opponendos. Quod ut sibi quisque persuadeant, satis est prospicere quae iam futura tempora tam in sociali, quem vocant, quam in politico rerum ordine Italiae populis parentur ab iis, quorum consilia eo spectant, neque id dissimulant, ut Ecclesiae catholicae et romano Pontificatui, nullis induciis admissis, bellum inferant.

Iam ipsa per se elepsi temporis experientia affatim eloquitur, Quoniam in hac novae suae vitae periodo Italia evaserit, tum quoad publicam ac privatam morum honestatem, tum quoad internam in Italiae civitatibus ac provinciis securitatem, ordinem, tranquillitatemque; tum denique quoad universae Italiae Nationis prosperitatem atque opulentiam, notius praefecto cuique est, per ea quae contigerunt, quam quod verbis Nos enarrare possemus. Idem ipsi, quorum id latere interesset, veritate compulsi haud silent, neque inficiantur. Nos id unum asserere audeamus, in praesenti rerum conditione, tristi procul dubio, sed vera necessitate instante, res aliter contingere non posse: Secta enim massonica, quamvis beneficentiae ac philanthropiae spiritum ostentet, tamen nonnisi funestam auctoritatem exercere potest; et ideo funestam, quia Christi Religionem, de humano genere summo opere bene meritam, oppugnat atque evertere pertentat.

Omnes apprime norunt quantum et quotuplici ex capite Religio in hominum Societatem salubriter influat. Omnino indubium est, ac minime controversum, sanam ubique cum publicam, tum etiam privatam morum institutionem decus atque vim civillium Domina-

tuum constituere. Sed aeque certum est atque compertum, sine Religione sanam morum disciplinam sive publicam, sive privatam, omnino esse non posse. Nimirum a Familia, super bases, quae ipsa natura dedit, firmiter constituta, vitam, incrementum ac vim tota hominum Societas accipit. Iam vero sine Religione et sine optima morum institutione domesticum consortium stabilitate caret, ac ipsa Familiae vincula paulatim relaxantur, et tandem dissolvuntur.

Populorum ac Nationum prosperitas a Deo est, atque ab Eius supernis benedictionibus. Si qua vero gens, aut populus eam a Deo agnoscere nolit, sed in Ipsum rebellis extollatur, et superbo animo secum ipse tacite dicat «Tui non ego», ea tum nil aliud quam larva prosperitatis esset, quae quam primum evanescet, quam nimirum Deo hostium suorum superbam audeciam confundere ac perdere libuerit.

Quippe Religio ea est, quae humani cordis ima penetrans id efficit, ut quisque officii sui vim intime persentiat, atque ad illud exequendum propellit. Religio ipsa est, quae Imperantibus iustitiae et amoris sensus in omnes sibi subiectos populos inspirat; quae populos Principibus Regibusque fideles facit, ac sincere devotos; rectos probosque Legesatores; iustos atque integerrimos Magistratus; strenuos usque ad heroicam animi virtutem milites: prudentes ac solertes cuiuslibet rei sive publicae sive privatae administratores.

Per Religionem concordia et benevolentia viget inter coniuges; amor et reverentia parentes inter ac filios; ea demum est, per quam pauperes aliorum bona revereri, et Divites recte suis uti fortunis addiscunt. Ex hac Officiorum fideli observantia, atque alienorum iurium reverentia ordo, tranquillitas, pax enascitur, quae in cuiusvis populi et civilis Dominatus prosperitatem gignendam adeo influunt. Semota Religione, una cum illa haec omnia perquam pretiosa bona ab hominum Societate exsulerent.

At vero huic Italiae Religionis amissio graviter ferret infortunium.—Potissima namque eius decora, perquam gloriosa gesta, ob quae inter ceteras omnium maximo exultas Nationes Italia diu primatum obtinuit, ab catholica Religione, quae vel eorum causa fuit, vel ea inspiravit, vel certe favore atque ope quovis tempore prosecuta est auxitque, separari nullo modo possunt. Publicae immunitates Municipia testantur: rei militaris insignia decora, tot Italorum agminum contra phalanges christiano nomini aperte infensas praecelera gesta, perenni memoria digna, testantur: testantur scientias tot Archigymnasias, quae a romanis Pontificibus fundatae gratis ac privilegiis aucta, earumdem scientiarum nobile asylum fuerunt, atque amplissimum thestrum: testantur Artes pene innumera cuiusvis generis monumenta ubique per Italiam copiosissime sparsa: testantur denique pia beneficentiae opera erga miseros quosque, exhereditatos atque operarios invalidos exercere, tot christianae charitatis Instituta, tot hospitales aedes quibusvis indi-

gentibus, ac quovis infortunio correptis, gratuito excipiendis erectae, tot utriusque sexus Societates ac sodalitates, quae sub aegide Religionis virtus ac vis, quia utraque a Deo provenit, immortalis est: ipsa thesauros cuiuslibet ferendae operis oblinet, ac remedia efficacissima omnibus quorumcumque temporum et locorum indigentibus, quibus ea probe novit aptare. Quod aliis temporibus facere et novit et potuit, etiam nunc, nova semper ac robusta virtute facere omnino potest. Itaque Religionem Italiae auferre idem est, ac inestimabilem thesaurorum fontem multo foecundissimum uno ictu exsiccare.

Praeterea unum ex gravissimis ac maxime formidandis periculis, quae civili Societati praesenti tempore imminet, sunt procul dubio tumultuosa Socialistarum, quos vocant, machinamenta, qui eam ab imis fundamentis susdeoque vertere minaci ausu nituntur. Ad huiusmodi adeo gravi periculo Italia immunis non est: et quamvis aliae forsitan Nationes hoc eversionis et rebellionis spiritu plusquam Italia funestentur, nihilo tamen minus verum est, etiam in hisce nostris regionibus hunc eundem spiritum latius in dies serperere, ac quotidie maiores eundo vires acquirere. Cuius Sectae adeo est natura perflida, tanta ob sui mire compactam constitutionem potentia, tanta propositorum audecia, ut omnes vires huius calamitatis avertendae opportunas conferere opus sit ad illius sistendos progressus, atque impediendum felici cum successu triumphum. Harum omnium virium princeps ac potissima ea est, quam una Religio atque Ecclesia suppeditare potest: sine hac leges etiam severissimae, rigidissima Tribunalium edicta, ipsaeque armatae vis inutiles atque impares evaderent. Quemadmodum olim contra barbarorum agmina materialis vis nequidquam valuit, sed sola christianae Religionis virtus, quae eorum animos penetrans, eorumdem ferociam domuit, exlinxit, mites eorum mores atque humanos reddidit, ac gentes ipsas voci veritatis, et Legis Evangelicae praeceptis suscipiendis docile effecit; ita etiam nunc effrenato multitudinum rebellionis furori nullus sine salutari Religionis virtute satis validus obex opponi poterit, per quam veritatis luce mentibus coruscante, atque in animos Sanctissimae christianae Legis praeceptis instillate, conscientiae officiorumque naturae vocem persentiant homines, et prius quam manui, animo fraena iniciantur, atque indomitarum cupiditatum impetus cohibeatur. Itaque Religionem oppugnare idem est, ac Italiam subsidio orbare omnium potentissimo ad hostem, qui minacior in dies fit atque formidabilior, invicte debellandum.

Sed enim vero nonnulla Nobis alia dicenda supersunt. Quemadmodum in sociali, ut dicunt, rerum ordine bellum Religionis illatum per quem funestum Italiae futurum est, ac summopere periculosum; ita et in ordine rerum politico, horum perduellium cum S. Sede, cum Romano Pontifice simulat praegravandum incommodorum Italiae fons est et origo. Neque vero hic huiusce rei demonstrationem conficere necesse est; sed ad id quod cogitamus integre expromendum, ultimas eius conclusiones paucis verbis proferre sufficit.

Bellum Romano Pontifici illatum, quod ad Italiam pertinet, domi quidem necessario portendit intimam divisionem inter Italiam, quam *officalem* vocant, et magnam alteram Italorum partem qui vere catholici sunt: omnis autem divisio imbecillitas est: hoc bello Religionis indictio, Italia profecto eorum, qui rei christianae conservandae sincerissime sunt addicti, favore et collata viribus auxilio privatur: in ipso Nationis sinu religiosus conflictus enutritur, qui nunquam in bonum publicum cessit, sed semper ingruentium malorum, et futura gravissimarum punitionum germina secum ferit.

Foris autem idem contra S. Sedem conflictus, Italiam eo quasi praestigio atque eximio decore destitueret, quo, si pacem cum Romano Pontifice haberet, certissime frueretur: omnium Catholicorum, qui in universo terrarum Orbe consistunt, animos ab ea alienat; eamque cuiusvis generis privationibus, iisque gravissimis, subeundis obnoxiam facit: ac demum quavis favente occasione, adversarii arma in ipsam quandolibet detorquenda suppeditare potest.

En prosperitas atque amplissimus honor, quem in Italiae praesenti, qui eiusdem sortes moderantes, totis viribus, iuxta impia Sectarum vota, catholicam Religionem ac Romanum Pontificatum oppugnare atque evertere conantur.

Fac contra, omni conventione cum ipsis Sectis, et quavis convenientia semota, Religionis atque Ecclesiae, tamquam omnium validissimo rei publicae vertici veram libertatem, atque integrum suorum iurium exercitium relinqui, quem felix in Italia suo sortis immutatio eveniret! Detrimenda et pericula, quae uti eius belli connectaria, quod in Religionem et Ecclesiam modo geritur, paulo ante lamentabamur, cessante conflictu, omnino evanescent. Haud satis: sed et amplissimus honor ac praecleara gloria, quorum Religio et Ecclesia fuit semper alitrix foecundissima iterum in electo Italiae catholicae solo florerent. Ex utriusque divinae virtute publicae et privatae vitae morum correctio exinde sponte germinaret: naturalia Familiarum vincula confirmarentur, atque in omni Civium ordine, sub morali ac religioso Ecclesiae influxu, officii sensus, et fidelitatis, qua debet illud adimpleri, vividius excitaretur.

Sociales, ut aiunt, quaestiones, quae adeo omnium animos in praesenti distinent, ad optimam perfectamque solutionem, per practicam praeceptorum charitatis et iustitiae evangelicae applicationem, adducerentur: publica quaevis externa concessa libertas, quominus in licentiam degeneret prohibita, sequo bonoque agendo unico inserviret, ac vere hominis digna evaderet: haeque hodie propter veritatem, cuius Ecclesia Magistra est, et artes propter praepotentem inspirationem, quam Religio divinitus haurit, quamque in animos transfundendi arcana ea sola callet rationem, in novum illico excellentiae decus conscenderent.

Reconciliata pace cum Ecclesia, religiosa unitas, ac civilis concordia arctius coagmentaretur: divisio cessaret inter Catholicos Ecclesiae fideles atque Italiam, quae hac ratione elementum ordinis

ac salutis validissimum acquireret. Aequis romani Pontificis postulationibus, uti par est, exceptis, supremis eius iuribus agnitis ac vindicatis, eodemque romano Pontifice in eam iterum conditionem restituto, in qua vera, plena atque integra libertate frueretur, causa abesset, cur Catholici in reliquis Terrarum partibus degentes, Italiam communi ipsorum Patri inimicam existimare deberent: qui non alieno impulsu permoti, neque illius rei, quam adeo expetunt, ignara; sed Fidei sensu, et officii dictamine perducti, ad Eius, quem supremum animarum suarum Pastorem agnoscunt et reverentur, dignitatem libertatemque vindicandam una hodie simul attollunt vocem.

Quin imo ex vilae concordia cum Apostolica Sede Italiae honor atque aestimatio penes ceteros populos profecto excresceret; quae quidem Apostolica Sedes, quemadmodum speciali modo Italiam, in medio eorum sita, praesentiae suae beneficia olim experienda dedit; ita Fidei thesaurus, qui ex hoc benedictionis et salutis centro semper quasquaversus diffusi sunt, effecit, ut in omnes gentes spectabile ac reverendum Italicum nomen perferretur.

Italia cum Romano Pontifice reconciliata, suaeque Religioni fidelis, ad avitas glorias rite aemulandas adduceretur; quidquid vero est ac dicitur legitimis nostrorum temporum processibus, calcare eidem italice Nationi admoveret, ad ulterius in incepto praeclearissimoque civili cursu alacriter progrediendum.

Roma autem Urbs antonomastice catholica, christianae Religionis centrum, et Christi Vicario Sedes divinitus praestituta, quod quidem suae stabilitatis et praeclearissimae gloriae tot praeterlapsis saeculis, ac tot tamque varios inter eventus, praecipuum fuisse causam Roma ipsa agnoscit, sub miti et paterno romani Pontificis imperio iterum collocata, id rursus esse inciperet, quod eam divina Providentia et saecula fecerant: haud quidem eo usque diminuta, ut sit parvi regni caput; nec bins aequalibus, iisdemque supremis, potestatibus distenta, qui *dualismus*, ut vulgo dicitur, toti huius Urbis historiae est prorsus ignotus: sed dignum catholici caput Orbis effecta, magna ac venerabilis Urbs ob Religionis et summi Sacerdotii maiestatem; honestatis civilisque culturae ceteris populis Magistra et exemplar.

Non suat hae, Venerabiles Fratres, futiles mentis illusiones, sed spes perquam solido ac veraci fundamento innixae.—Propositio, quae iamdiu pervulgari coepit, Catholicos ac ipsum Pontificem Italiae hostes esse, et factionum quae omnia subvertunt, fere totidem foederatos socios, omnino gratuita iniuria, atque imprudens calumniam est, ab Sectis studiose sparsa, ut sua perversa sanguine irrigurunt. Ad Sanctissimos etiam Apostolos Petrum et Paulum fidentissime conrogamus, qui hanc benedictam terram Fidei subegerunt, suis laboribus sanctificaverunt, suo demum sanguine irrigurunt. Interim coelestium auxiliorum, quae vobis enixe adprecamur, auspex, et specialissimi in Vos amoris pignus sit Apostolica benedictio, quam ex intimis visceribus Vobis, Ven. Fratres, Vestro Clero, et universo Italiae populo impertimus.

a Sectis avertentes, eorumque spiritum et opera avertentes, ac totis viribus admitterentes, ne Italia amittat, sed imo ut vividam inaeatur Fidem; ne Ecclesiam impetret, sed ut eidem veluti filia fideliter serviat; ne Pontificatum hostiliter aggediat, sed potius ut cum ipso reconcilietur.

In id, Ven. Fratres, toto pectore incumbite, ut populis lux Veritatis affluat, quatenus hi tandem intelligant, ubinam verum eorum bonum consistat, quaeque ipsorum maximopere interesse debet, vera salus; ac sibi persuadeant, tantummodo ex fidei Religionis observantia, atque ex sincera animorum concordia cum Ecclesia et Romano Pontifice, denuo tempora, Avorum praecclare gestis digna, ab Italica Natione sperari posse.

Quod ut adverterent percuperemus haud ququam Sectis quibuslibet addicti, qui data opera, et firmo animi proposito, super christinae Religionis, per ipsos, ut opinantur, dissidiendae, ruinas, novam huius Peninsulae nostrae civilemque constitutionem fundare contendunt: sed ceteri potius, qui quamvis haec adeo prava proposita non admittant, Sectarum tamen operam, politica earumdem consilia obsecundando, cosiduant; praesertim vero iuvenes, adeo ob experientiae defectum et praevulsens sensuum imperium, ad aberrandum faciles. Nos vehementer excupimus, ut omnes sibi persuadeant, inceptum iter funestum Italiae futurum esse, et si Nos iterum periculum denunciamus, ad hoc agendum nulla alia re Nos impelli, quam officii conscientia, et in Patriam amore.

Verumtamen ad mentes illuminandas, nostrisque conatibus efficaciam addendam, e Coelo in primis opus est opportunum auxilium implorare. Ideoque, Venerabiles Fratres, cum industriosa ac communi omnium nostrum actione pie preces coniungantur; sintque hae universales, constantes ac fervidae, quae suavem divini Cordi vim inferant, etque huic nostrae Italiae ita Deum propitium faciant, ut omne ab ipsa infortunium, ac illud praesertim quod omnium esset multo terribilissimum, Fidei videlicet iacturam, avertat.

Mediatricem apud Deum Beatissimam Virginem Mariam adhibeamus, invictissimam mystici Rosarii Reginam, quae adeo infernis hostibus praevalet, quaeque maternae suae dilectionis effectus toties Italiae persentire concessit.

Ad Sanctissimos etiam Apostolos Petrum et Paulum fidentissime conrogamus, qui hanc benedictam terram Fidei subegerunt, suis laboribus sanctificaverunt, suo demum sanguine irrigurunt.

Interim coelestium auxiliorum, quae vobis enixe adprecamur, auspex, et specialissimi in Vos amoris pignus sit Apostolica benedictio, quam ex intimis visceribus Vobis, Ven. Fratres, Vestro Clero, et universo Italiae populo impertimus.

Datum Romae apud Sancti Petram Idibus Octobris anno MDCCCLXXX. Pontificatus nostri XIII.

LEO PAPA. XIII.